

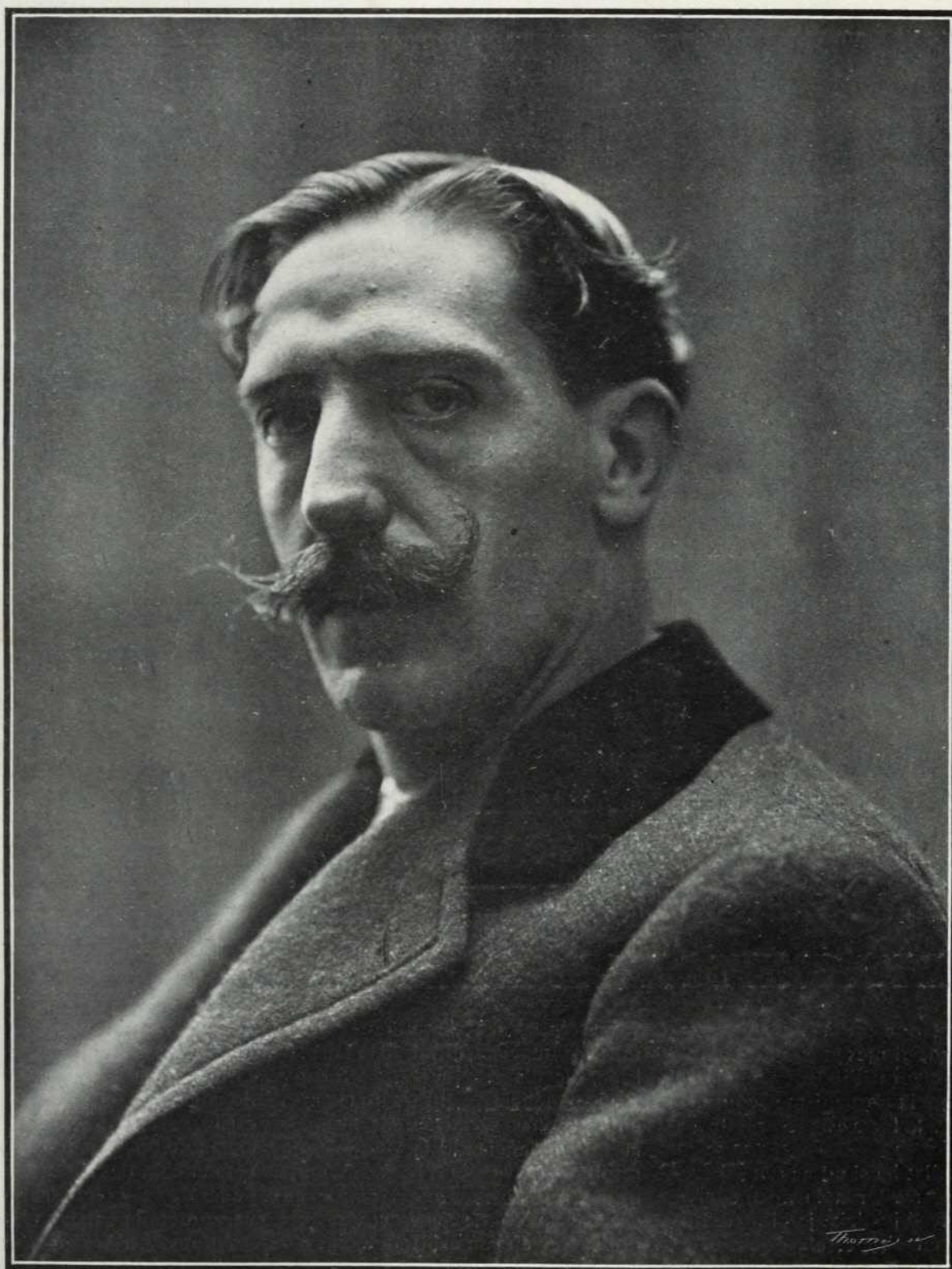
Il·lustració Catalana

REVISTA SETMANAL IL·LUSTRADA

ANY X

BARCELONA 3 NOVEMBRE 1912

N.º 491

JOAQUIM MALATS

† EN AQUESTA CIUTAT EL DÍA 23 DEL MES PASSAT
(Audouard f.)

L'adscripció dels homes a la terra per assegurar son conreu abandonat y per mantenir l'esperit patri ab la permanència seguida que dona amor al lloch, disculpable en aquells temps en que l'esclavitud no era pas desapareguda, degenerà en greus abusos que l'avens dels pobles feu més sentits, convertintse en opressora servitut.

El descontent dels pagesos maltractats tenia que fer esclat, al bell punt que s'oferís una ocasió favorable y que's presentés un home que tingués poder per condensarlo. Aquest home fou en Francesch Verntallat.

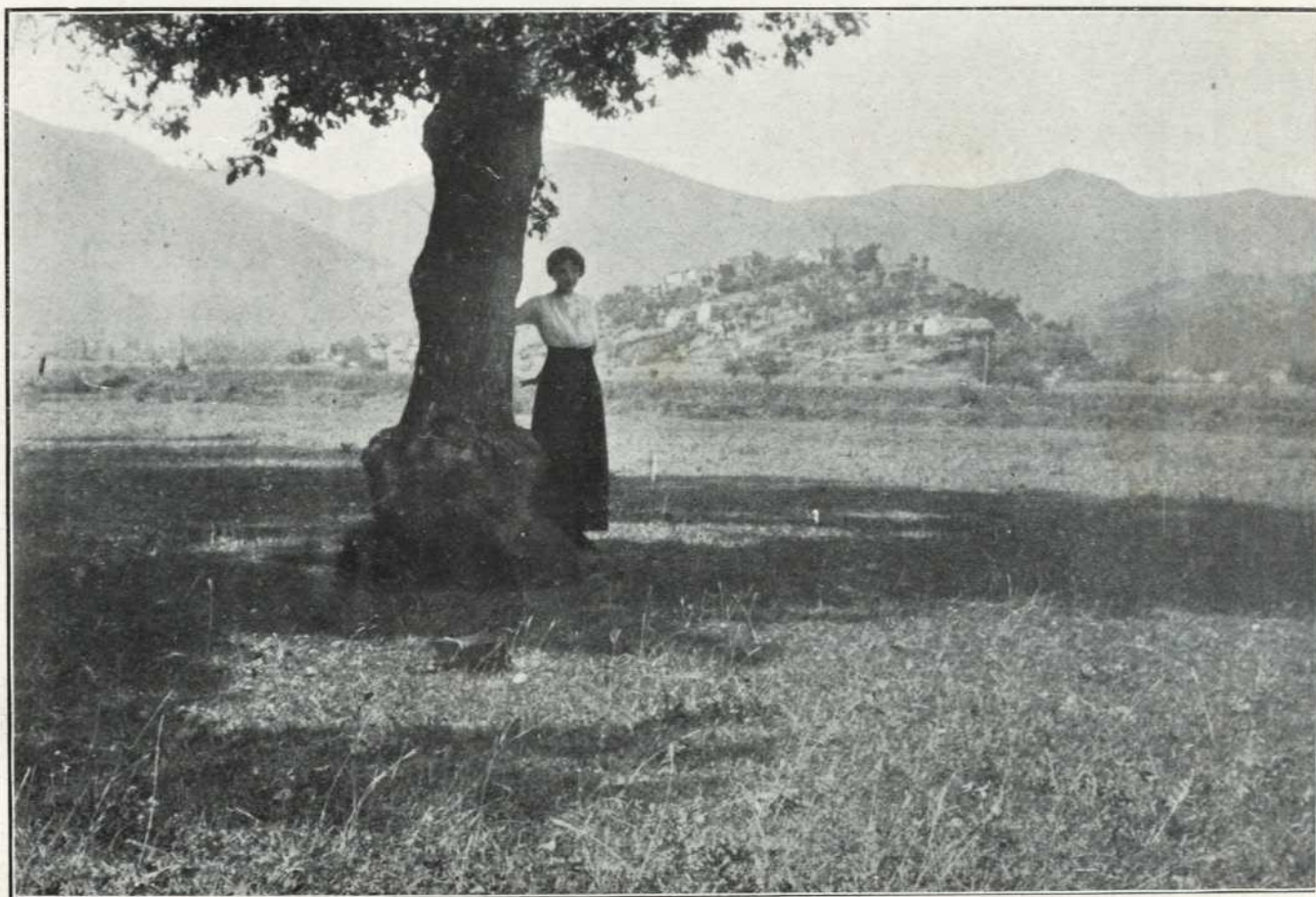
A Sant Privat de Bas, prop del Fluvià, nasqué'l famós capitost dels

acabada'l brill y la grandesa d'aquella històrica figura.

Es cert que tingué qu'oposarse a la Diputació de Catalunya, qu'en aquells moments assumí la representació feudal dels senyors enfront del empenyo cesarista dels Reys, emportats per la forsa del Renaxement que'ls duya cap a la formació de les grans monarquies; però cal reconèixer que la Diputació no respongué aleshores al sentit democràtic y popular de Barcelona. En Verntallat va sapiguer aprofitarse de la bona disposició més o menys interessada dels Reys, y sense'l seu ardiment no haurien pas els nostres pagesos conseguit la redempció dels mals usos que va enlayrarlos y ferlos homes lliures.

vitut a fins ben entrat el sigle dinou.

Ab ella's lliberà del remensatge a més de vint mil llars catalanes. L'home engrillonat a la terra durant l'Edat Mitjana, per les circumstancies del temps y paratge, sotmès als drets senyorials que's convertiren en abusos tirànichs, esdevé per dita sentència un ciutadà, adquireix la llibertat de moures y la llibertat de disposar: es l'amo del mas qu'ha axecat ab son treball. De desd'aquell instant, l'enfiteusis y la rabassa morta, sense'ls mals usos que s'hi entortolligaven, poden desenrotllarse plenament, fecondisant les terres ermes y despoblades; el pagès pot enviar sos fills a la vila a ajudar a la formació dels poblats lliures, afavorint la

LO PLA DE VERNTALLAT, AB MALLOL AL FONS — (V. Rahola f.)

remenses, que portà a terme la revolució social més grossa de Catalunya, conseguint l'independència del Mas, aqueix organisme complert qu'enclou la forsa estructural de Catalunya.

Verntallat ha sigut acusat injustament de traydor a la nostra terra, mes cal ferli justícia; ja l'ilustre historiayre en Francesch Monsalvatje, a qui dech pagar un tribut d'agrahiment y admiració, puix sense la seva monumental publicació històrica no hauria pogut escriure aqueix modest treball sintètic, en Montsalvatje, donchs, ha reivindicat d'una manera

Mercès a Verntallat vingué la famosa sentència arbitral de la Guadalupe, dictada pel Rey Catòlich l'any 1846, sentència qu'encara no té parió en les lluytes socials modernes, per la transcendència de la qüestió que resolgué, llevant un feix de mals usos inhumans, *los quals, sens gran pecat y càrrech de conciencia, segons diu el Rey en son arbitratge, nos porien per nos tollerar.*

Catalunya ha sigut en axò capdevantera, anticipantse a les demés nacions, que mantigueren les arrels del feudalisme en plena Edat moderna, al punt que Rússia no abolí la ser-

vida dels municipis, qu'havia sigut fins allavors migrada, constituhint fortament la pagesia catalana, qu'ha de salvar a Catalunya en les vinentes crisis y decahiments, quan l'aristocràcia malmesa y descatalanizada no respon com deuria a les exigencies de les dures y seguides probes a que ve sotmesa la patria.

Alfons V d'Aragó, responent a la tradició d'altres Reys y Senyors, havia deslliurat en part als remenses, donantlos medi per redimirse, però els Senyors tractaren com lletra morta son rescripte, qu'era del any 1448. El Rey Joan hi havia ja inter-

vingut pera son compliment, com a lloch-tinent de Catalunya, y dictat diverses disposicions favorables als remenses, els quals se negaven a les exigencies injustes dels Senyors. La Reyna Joana, enemistada ab la Generalitat de Catalunya, s'aprofità del gran descontent dels remenses y els donà la mà, cercant en el poble un recalch per combatre l'aristocràcia, qu'en totes les nacions sostenia, en la mateixa època, una lluyta oberta contra's Reys.

Verntallat salva a la Reyna y a son jove fill en Ferran de caure en mans del Comte de Pallars, que'ls sitià a Girona, y per tal acte es curullat més tart d'honors per el Rey en Joan.

El fet d'haver el Rey Joan II l'any 1463 concedit al capitost dels remenses Francesch Verntallat, el Viscomtat d'Hostoles ab la jurisdicció civil y criminal de son territori, ha sigut rahó per acusar al capdill dels remenses d'home fals y ambiciós que, a la fi de comptes, se calsa ab els matexos drets senyorials qu'ell tant havia combatut; però les circumstancies demostren que'l Rey volgué ennoblir-lo, fentli donació dels bens dels senyors rebels, pera que fos de

son consell y formés part del bras militar del Parlament, proclamantlo son fidel y dilecte capità.

Es una prova de que degué donar exemple de bon tracte a sos vassalls el fet de que no se li imputi per sos enemichs cap mal acte ni abús, essent així que, noble y tot, després de la mort horrible del nou capitost dels remenses Joan Pere Sala, el veyem novament posarse al cap dels remenses l'any 1484 contra's senyors que no volien sotmetre llurs diferencies al juhí del Rey, conseguint per fi l'any següent que fessin poders als reys, com ells per endevant ja havien fet.

En Verntallat, en aquella guerra plena d'atrocitats de la part del

mia lança no s'eslevada per les remenses anullar e altres drets mas per demanar mon Senyor Rey, lo Senyor Rey natural de Aragó, que donas dret e juy de justícia als huns e als altres homens de Catalunya.» Millor llenguatge no's pot exigir tampoch d'un ver patriota.

Jo crech fermament que la figura d'en Verntallat, que tenia en ses venes la sanch d'Espartacus, crexerà ab el temps, y tart ò d'hora, despullada de tota ombra, la veurèm enalçada a les vores del Fluvià, en el lloch de Sant Privat de Bas, en un monument que li serà consagrat per Catalunya com a un dels benefactors de l'humanitat opresa y escarnida...

FREDERICH RAHOLA.

LA CASA PAYRAL DE VERNALLAT — (V. Rahola f.)

Comte de Pallars y de la Diputació de Catalunya, se mostrà sempre generós y humà, essent poch els excessos dels remenses per ell conduïts, donada la causa ardenta de la lluyta y la mena de la gent.

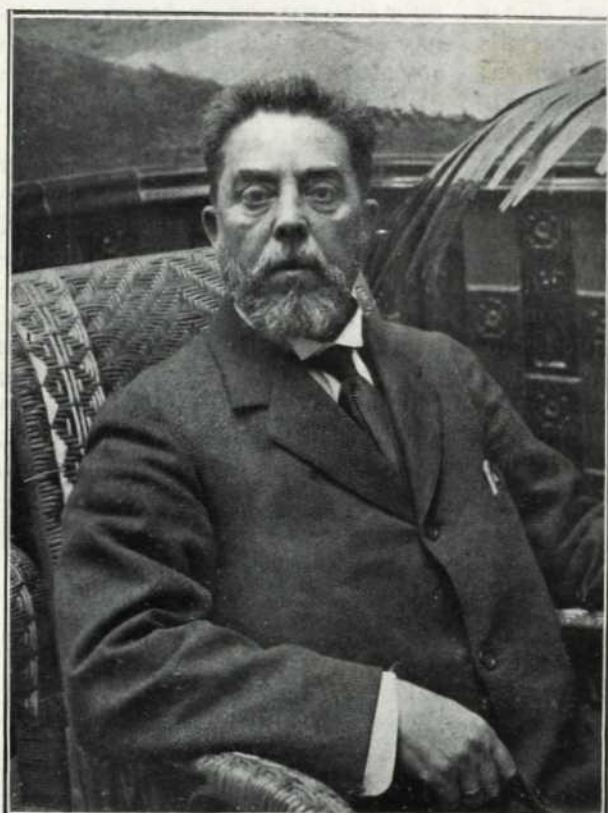
En Verntallat parla com un místich ò il·luminat quan dirigintse al Prior de Casserres l'any 1462, li escriu aquexes paraules: «me som més en un gran trontoll e perill en lo qual me vesets daço entren haver repòs eternal a la mia ànima car la

LA PRESIDENCIA DE L'ASSAMBLEA CELEBRADA PER LA "UNIÓ CATALANISTA" A TARRAGONA DURANT ELS DÍES 19 Y 20. — (Vallvé f.)

D. GAYETÀ COLL Y CUCHÍ

D. ELISEU GIBERGA

DOS AMERICANS ILUSTRES DESCENDENTS DE CATALANS

Han visitat Barcelona, després d'haver assistit a les festes del Centenari de les Corts de Càdiz, dos americans ilustres, de nissaga catalana, el cubà Eliseu Giberga y el porto-riqueny Gayetà Coll y Cuchi. Portaven la representació de llurs Governos en les festes de Càdiz, hont destacaren ab viu relleu per sos brillants parlaments.

En Coll y Cuchi es molt jove, encara no ha complert 32 anys, y ha desempe-

nyat alts càrrechs; es Doctor en Dret per l'Universitat de Washington, y membre de la Cambra de representants de la petita Antilla. Forma part del Directori del partit de la Unió qu'aspira a la independència de Puerto-Rico, essent son programa consentit per lo Govern dels Estats Units. El senyor Coll, primer a Càdiz y després a la Casa d'Amèrica de nostra ciutat, va parlar ab emoció de la situació tràgica de Puerto-Rico, hont els ciutadans no tenen patria de cap mena, ja que ni son yankis ni's poden governar. Reconexent la grandesa dels Estats Units rebutgen l'anexió, per que allò es un gran país, però may serà la seva patria.

En Giberga, fill de català, compta entre sos avantpassats a Pere Giberga del segle XVII, de qui digué en Pere Serafi qu'era *en versos únich*. Estudià en nostra Universitat, havent practicat en lo despaig del gran mestre Duràn y Bas. Fou diputat autonomista en les Corts espanyoles, distingintse per sa eloquència y sa sinceritat.

Avuy a Cuba es un prestigi, si be viu allunyat de la política activa, dedicantse al exercici de la seva professió, essent un notable publicista y un home d'extensa cultura. Que sien benvinguts a la terra de sos avis.

A.

DEL MEU CARNET

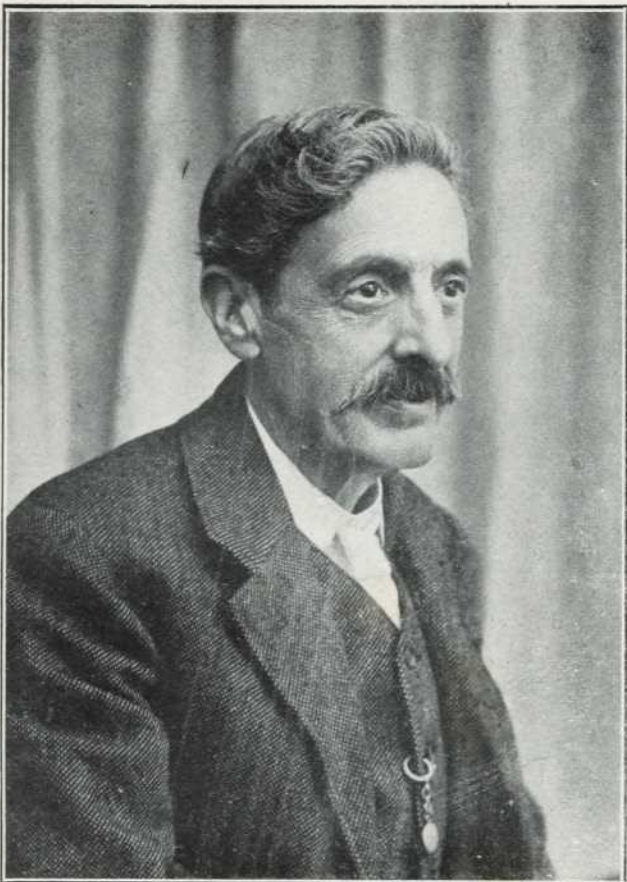
UNA clenxa inflexible divideix en dos hemisferis, desde'l front fins el clatell, aquell hermós cap de Quixot aristocràtic. Els bigotis a la boryonyona componen harmònicament ab la blanca perilla qu'allarga la cara, tot donantli línies de austeritat. Les arrugues del front altíssim may s'allisen, pronunciant axis el mal humor com normalitat, sense qu'un somris de joya vingui una sola vegada a asserenar aquell rostre altiu. La posa quieta y reposada d'hèroe vell sols s'altera de tart en tart, y es allavors quan apareix apoteòsich y digne en son gest d'un monument de marbre. Es castellà ò català recriat en una Academia militar de Valladolid ò Segovia y de la nostra llengua — áspero dialecto, com ell ne diu, — no'n vol conèixer ni un mot. Es President de la Peña militar ò Tresorer del Círculo de Clases Pasivas, y es allí, en el saló del cafè, ahont lluheix totes les seves dots d'eloquència y ahont inflama a la concorrencia en les flames del més ensuasiasta patriotisme. Es el primer suscriptor del Noticiero Universal y algun cop, sota un humil pseudònim, hi envia algun article d'actualitat política, sempre contra'ls catalanistes de tots els matissos, y alguns cops contra'ls republicans. Parla molt del Altar y del Trono y de la Cruz y la Espada, y en ses elucubracions may hi manca una punxada a la hidra del separatismo y al antimilitarismo disolvente. Quan fa l'història de les desgracies d'Espanya y de les responsabilitats dels seus governants desde Isabel II fins nostres dies, se posa sublim, y tan aviat fa que les llàgrimes enterbolexin la vista de son públich com que s'exalti ab crits y visques atronadors. Es incapàs de fer mal a ningú y fins males llengues fan córrer, per posarlo en ridicol, si la seva dòna alguna vegada li pega; però quan ell se presenta en una reunió qualsevol, fa sempre l'efecte que l'esperit de molts sigles se revifa per un instant, fent passar per devant nostres ulls l'imatge d'una Espanya vella, decrepita, morta...

CARLES DE FORTUNY.

SI, en Francisco Gras y Elías, lo mateix per lo seu modo d'escriure que per la seva manera de viure, era una reminiscència dels trobadors del segle XIV. Nat a Reus a mitjans del segle XIX, en mitx d'una societat burgesa y metallisada com n'hi hà poques, desde la seva juvenesa va sentir gustos atàvichs per lo passat y, ni a les derrerries de la seva existència, quan ja la neu dels anys emblanquía'ls seus cabells, s'havia donat may compte de lo que era la vida. Nat a l'Edat Mitjana, hauria estat un trobador assalariat de qualque senyor feudal, encarregat de cantar les gestes del amo del castell roquer o la ferosura de la castellana o d'entreindre les hores vagatives d'aquesta o de les seves filles ab la lectura de romansos d'amor y d'aventures cavalleresques. Mes, malhauradament per ell, ja no hi hà qui tingui poetes a domicili per lo seu ús particular; y, si be alguna vegada ha trobat algun noble de nova creació o algun burgès adinerat qui, per donarse fums de gran senyor, li ha pagat els seus versos llohansers, axò era tant de tart en tart, que'l pobre Gras y Elías no tenia més remey que dedicarse a la prosa per atendre, y ben migradament per cert, a les necessitats del viure.

No'n parlem de la seva prosa castellana: s'hi dedicava sols per força y tots sabem que may surt be lo que per força's fa.

En Gras y Elías havia nat, com los aucells, per cantar rítmicament, res més que rítmicament, y axò ho feya ab una facilitat assombrosa, com no menys assombrosa era la seva memoria, puix sabia de cor totes les seves poesies y's complavia en dirles de cap a cap, per poch a tom que li vingués. Recordo qu'una nit, trobantme jo a Reus, va anar a veurem al Hotel de Londres, al moment precis en que jo havia de sortir; va volguer acompanyarme y, totjust varem posar los peus al carrer, va comensar a dirme un romanso qu'acabava de dedicar a les filles d'un rich senyor d'aquella ciutat del Camp. Allí, al romanso, hi sortia un tro-

FRANCISCO GRAS Y ELÍAS
Nat a Reus, 1851 — † Barcelona, 1912

bador qui, havent hagut esment de la gran boniquesa d'aquelles noyes, havia vingut d'Hungria o d'un altre reyalme més llunyedà, no ho recordo be, però sí que venia de molt lluny, embarcat tot sol dins d'una llanxa y sense més equipatge que'l seu laud, fins sota'ls balcons de les esmentades damiseles, qui vivien al carrer de la Presó, per cantarhi unes quantes trobes en llahor d'elles.

Jo no vaig poguer menys de recordarli que Reus era a tres hores del mar y a més de cent metres demunt del mateix, perque la barqueta pogués arribarhi. Observació que'l va dexas tot sorprès,

puix no comprenia que lo ideat per un poeta pogués dexar d'esser una veritat com un temple. Y es que, com he dit abans, en Gras y Elías may havia viscut de lo real: tant era als sexanta anys com quan no més ne tenia sis. N'hi hà prou ab lo títol de les seves colleccions de poesies per ferse una idea de quant lluny estava dels temps presents: *Notas perdidas, Capullos y besos, Sonrisas, Azucenas, Amorios y ternesas*, totes d'estil anterior a la seva vinguda al món.

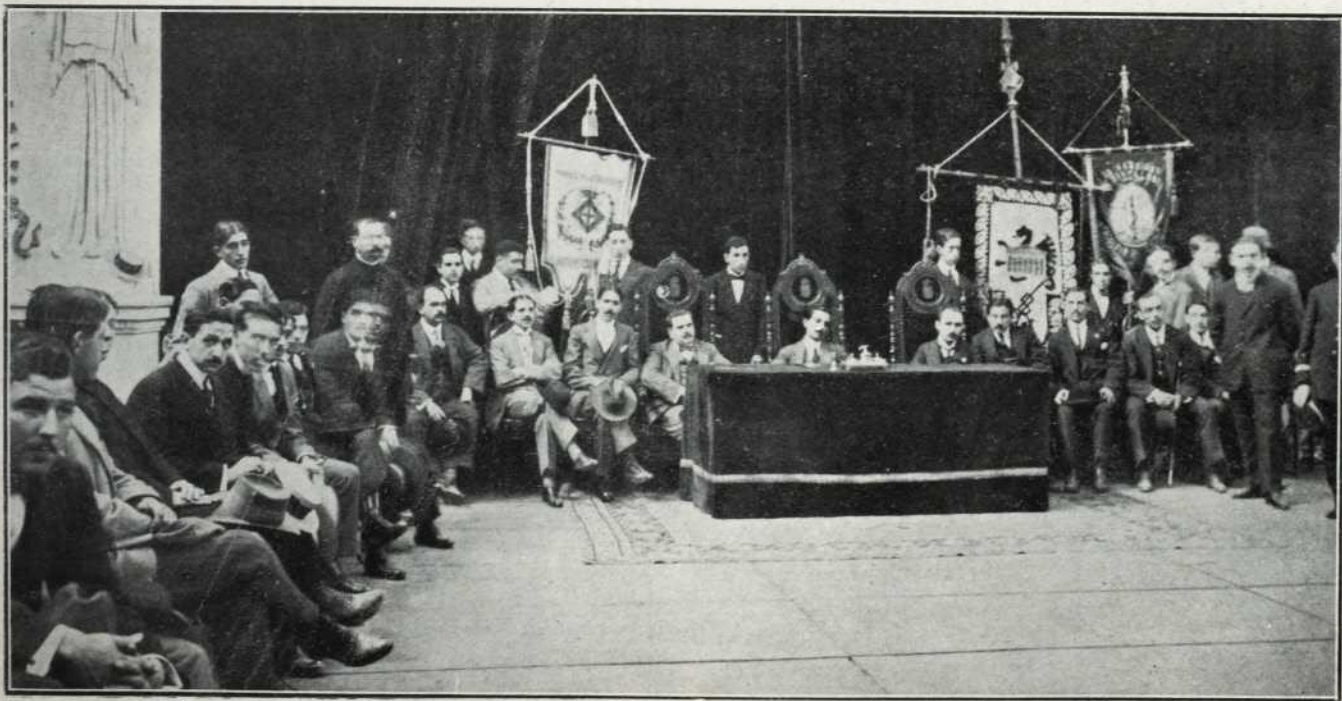
Los seus amichs, y'n tenia molts, tractaven de retornarlo a la realitat de la vida, y uns al Ajuntament d'aquí, altres al de Reus, Víctor Balaguer a Madrid, etc., etc., li havien buscat colocacions per que tingués un medi de viure, però era inútil: la subgecció, tot lo que fos un treball seguit y metòdich l'amoïnava y al cap de poch temps tornava a la seva vida peresosa y vagabonda.

Y lo que li succehia ab la feyna li passava igualment ab los pisos que llogava: al cap de tres dies de serhi, les parets li queyen assobre; li semblava que'l sostre s'havia d'ensorrar. «Es impossible, m deya, qu'allí pugui inspirarme ni ferhi res.» Y's mudava de pis, per anàrsen a un altre dos o tres mesos després. Jo crech qu'es l'home qui més sovint s'ha mudat de pis a Barcelona, per que no'l trobava may que no'm dongués una nova direcció.

Y en Gras ha mort tal com havia viscut: com un aucellet, ficantse'l caparró sota l'ala y sense que ningú se n'adonés; de repent. Es potser la primera vegada que la sort li ha estat favorable: ha mort sense sofriment, d'una afecció al cor, qu'era la víscera que tenia més desenrotllada.

Y, per que tot li fos ingrat, fins al seu enterro no hi erem més qu'una vintena de persones, vehines d'ell en sa majoria, y entr'elles un sol poeta català: l'Emili Guanyabens.

CELS GOMIS.

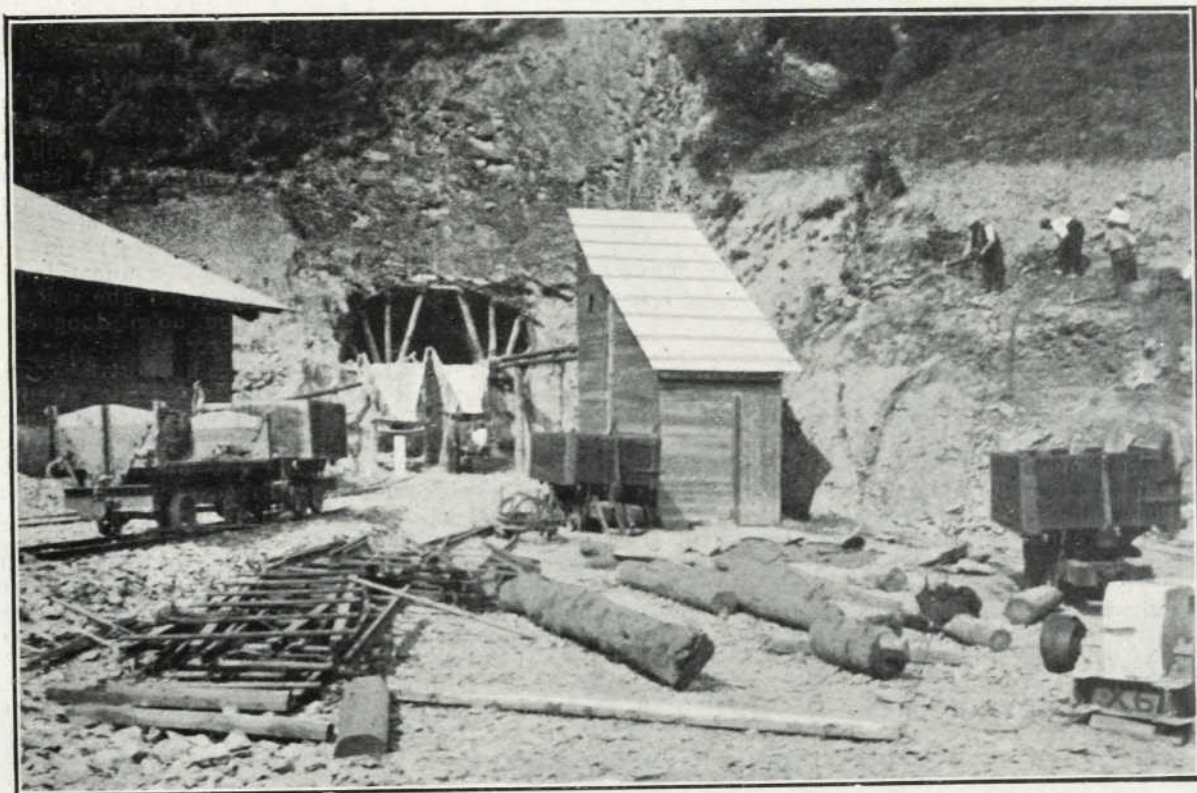

SESSIÓ INAUGURAL DE L'ASSAMBLEA ESCOLAR CELEBRADA A LA GRAN SALA DE BELLES ARTS D'AQUESTA CIUTAT. — (Ballell, f.)

ASPECTES DE LA VALL DE TOSES Y DEL

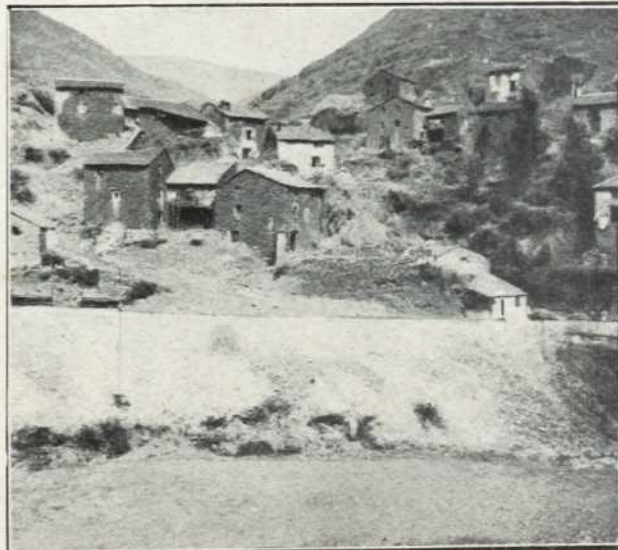
DETTALLS DEL CAMÍ ACTUAL DE RIBES A TOSES

LES INSTALACIONS A L'ENTRADA DEL TUNEL

VISTA DE LES INSTALACIONS DESDE LA COLLADA

EL POBLE DE TOSES VIST DESDE L'ESTACIÓ NOVA

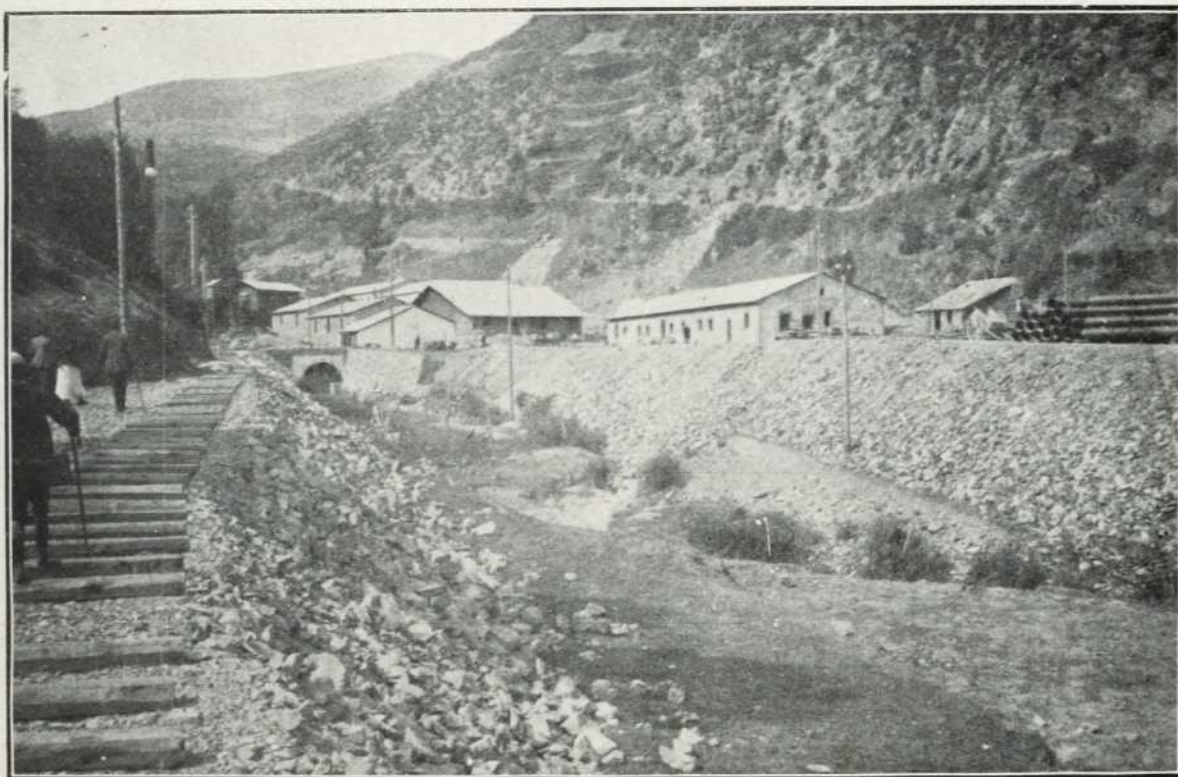
ESTAT DE LES OBRES DEL TUNEL INTERNACIONAL

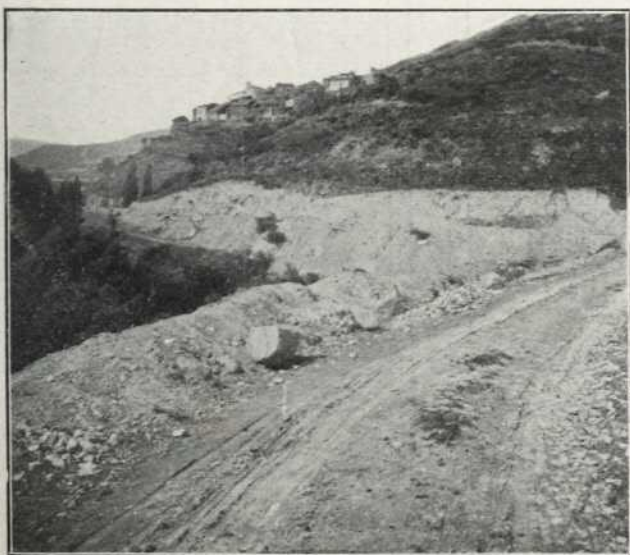
L'ESTACIÓ DEL POBLE DE TOSES

ENTRADA DEL TUNEL INTERNACIONAL

VISTA DE LES INSTAL·LACIONS PEL CANTÓ DE TOSES

CARRETERA NOVA PELS USOS DE LA COMPANYIA

INSTAL·LACIÓ GENERADORA DE LA FORSA ELÈCTRICA PERFORADORA
(Torres Buxeda f.)

LA CREU ROJA DE LLEYDA A MOLLERUSA

LA ENTRADA AL POBLE
UNA ESCENA DE LES MANIOBRES — (Abadal f.)

TERRIBLE EXPLOSIÓ DE GAS EN AQUESTA CIUTAT

ELS EFECTES DE LA EXPLOSIÓ
EN LES CASES 188 Y 190 DEL CARRER D'ARIBAU — (Ballell f.)

PETITES PROSES

per
R. SURINACH SENTIES

XXXII

LA PROCESSÓ

Els exaltats del poble varen cremar la humil església vella per que hi trobaven poch amor y caritat, com els folls pastors desfan la font que raja escassa.

Y tot el poble en pès, esferehit, va alsar de cara al mar la església nova. Tres anys va costar de bastir la casa de Deu, que'ls homes no fan pas miracles. Y quan se va haver obert novament y va arribar el Juny, se va parlar de la processó anyorada.

Era una tarde clara que no passava un alè d'ayre. Senyalava les sis l'alt rellotge del cam-

panar. Les sis. En l'hora dolça'l mar semblava una bassa d'oli. Les blanques garines, de vol pausat, s'acostaven a la platja groga de sol y s'allunyaven sobre la blavor morta de l'aygua.

Tocaven les campanes com cors avalotats.

Va comensar a sortir la processó.

Els gegants anaven davant, seriosos, com una reconvenció y una defensa. De la església nova exien de tant en tant en triomf sobre'ls homes forts les imatges velles dels vestits foschs y daurats, salvades per miracle de la església cremada, y al llur voltant els ciris y les atxes enceses que llengotejaven, semblaven talment encara espurnes y flames d'aquell incendi.

Les músiques tocaven durament purificantse en les llunyànies. Al aparèixer la Custodia va ser ferida en l'or pel sol de tarde que promple's desmayaria sobre

els turons propers, tots verds de vinya tendra.

Derrera la Custodia un sacerdot va tancar les pesantes portes de ferro, y, vestit d'or y argent, va acostarse a la simplicitat de la entrada blanca d'una pobra casa de pescadors d'allí al davant.

No més hi havia'ls vells, agenollats.

— Madrona ¿voleu fer el favor, si us plau, de guardar les claus de la església?

— Oh! Pobra de mi!... — va respondre la vella, prenentles ab les mans tremoloses com si fossin una reliquia de Nostre Senyor.

La processó va anar amunt y avall pel carrers costaruts del poble nèt y engalanat; calmosa, trencada, entre les cases xiques y els patis blaus campits de nou aquell mati; desmayada, trista, ab el llengoteig dels llums grochs

ELS DEXEBLES DE LES ESCOLES DE LA SAGRADA FAMILIA
COMMEMORANT EL XVI CENTENARI DE L'APARICIÓ DE LA CREU A CONSTANTÍ EL GRAN — (Ballfeli.)

LA FORADADA DE TOSES

Les obres del ferrocarril de Ripoll a Puigcerdà estan transformant d'una manera notable tota la vall del Rigart desde Ribes al poble de Toses. Tots els petits y rònecs poblets de La Baronia han sigut sorpresos en sa passivitat patriarcal. La carretera, passant enlayrada en un costat

de les vessants montanyoses, els havia dextat isolats en el fons de la vall. Avuy pera facilitar les obres d'obertura del túnel de Toses s'ha construït una carretera, en l'espai curt de tres mesos, d'uns vuyt kilòmetres de llargada que passa pels poblets de Planés, Espinosa y Fornells de la Montanya, terminant al peu del pintoresch poblet de Toses y a l'entrada del túnel que s'està perforant. Abans els unia tan sols un prou dolent camí de ferradura,

l'antich camí ral de Ribes a Cerdanya per la collada de Toses. Avuy a Toses tot ha canviat. En aquell petit poblet esgrahonat en la pendent de la montanya, d'edificacions pobres y rústegues, ahont tan sols era d'observar la bellesa del paysatge y lo interessant de sa antiga iglesia romànica ab esbelt campanar, s'hi nota avuy una animació extraordinaria. Sota mateix del poble s'han fet gran nombre d'edificacions pera la instal·lació dels apa-

en la claror darrera de la tarde; ressonanta de músiques que dexaven sentir, al cessar, quan tornava'l silenci, la remor de les onades del mar que's desvetllaven de l'ardencia adormidora del sol.

Eren dos quarts de nou quan la processó entrava. Els gegants guardaven la entrada, palplantats. Vora la porta, en la fosca, hi arribaven els ciris com abelles d'or.

Però la porta romania closa. Els vells de davant, de la casa humil de pescadors, no trobaven les claus. De tan be que les havien guardat, no les trobaven. Y la processó era un riu de foc deturat a les portes de la esglesia y una valla de llums davant del mar.

Les noyes ab els ulls brillants somreyen fentse claror ab els ciris. Les mares recullen y s'enduyen en la nit aquells infants malmirrosos, vestits de Sant, que

tots tenien segament de cames: — Sant Joan, Sant Antoni, Santa Rosa, Sant Isidro, Santa Teresa, Sant Francesch...

Les claus per fi varen aparèixer y s'esbadellaren les portes de la esglesia. Desseguida tota la nau va ser plena de claror y d'olor de cera y ginesta trepitjada.

Y quan va entrar la Custodia resplendent, les músiques toles varen tocar alhora avalotadament y les mans aplaudien frisosos com vols de coloms esparverats.

Y ningú pensava, ningú sabia, ningú, fóra Jesús, qu'en aquella casa humil de pescadors d'allí al davant, al fons d'una cambra fosca, dos vells ploraven, tremolosos, del ensurt qu'havien passat buscant les claus, y qu'ella — la Madrona — s'anava posant pàlida com una morta de la viva palpitació que li feya'l cor comós dintre son pit de fusta.

Jesús, invisible, havia sortit de

la esglesia davant de tothom, havia trepitjat, descals, les amples lloses del carrer y els hi era a la vora, compadit.

Era'l Jesús dels humils y els pobres d'esperit; el Jesús dels miracles que davant l'encantament dels dexebls en la barca, havia caminat un dia sobre l'aygua...

Caseta de Sant Francesch. — Font de la Mulassa, Horta. — Estiu 1912.

rells y maquinaria pera la perforació del túnel, ab habitacions pera'l personal, tallers de fusteria y manyaneria, hospital pera'ls operaris, etz., etz. A l'altra part del riu s'hi ha construït la estació del ferrocarril, d'un aspecte molt elegant y propi del lloch ahont està situada, ja que serà l'estació de ferrocarril més alta d'Espanya. Se troba a 1800 metres d'altitut y al peu d'altres devallants de serra.

L'enginyer constructor ha volgut que's diferenciés en un tot de les similars construccions, totes elles en general tallades per un mateix patró. La entrada del túnel se troba a curta distancia de l'estació. Les obres van avançant ràpidament. S'han foradat ja un trescents metres dels 3800 que tindrà'l túnel. Per la part de Toses s'hi empleen perforadores; no axís pel costat de la vall de La Molina.

Se creu que s'haurà terminat la perforació abans de tres anys, y tot fa esperansar que serà axí si Deu ho vol.

LOS NOSTRES FOLLETINS

Corresponent a la bona acullida que'ls dona'l públich, avuy comensem la publicació del hermós y patriòtic drama en un acte, inèdit, del eminent poeta don Ramon Picó y Campamar, que porta per títol LA FILLA DEL SEGADOR.

REVISTA

La llengua catalana a l'Universitat

Tant mateix serà admesa la llengua catalana a la nostra Universitat, com ho ha estat a la Sorbona de París.

Tots recordem la qüestió que va suscitar-se quan la creació dels benemèrits Estudis Universitaris Catalans y que va acabar ab el refús, dintre'l nostre primer centre oficial d'ensenyansa, d'un local hont se podessin donar les càtedres de Literatura, Dret y Historia de Catalunya. En cambi, ara de poch, la Sorbona ha donat el bon exemple d'admetre'l català en una tesis doctoral; y la nostra Universitat, venent, per fi, els escrúpols qu'en altre temps varen determinar que fos negada l'hospitalitat als Estudis Universitaris, ha obert les seves portes a la Càtedra de Gramàtica de la nostra llengua creada per la Diputació y de la qual serà mestre'l reputat filòlech en Pompeu Fabra.

L'obertura de les classes de català es imminet y se'n poden esperar ben saborosos

JOSEPH POUS Y PAGÈS
AUTOR DE «SENYORA AVIA VOL MARIT»

fruyts, que tal vegada'ns portin un dia no llunyà a l'unificació de l'ortografia, y sobre tot al acabament del estat anàrquich que regna encara en qüestions fonamentals.

«Senyora avia vol marit», al Espanyol

Aquí teniu un títol de comedia que sembla exigir de les actrius l'empolvorada y

dels actors el barret de gresol al cap, la casaca al còs, l'espasí a la cinta y les cibelles de plata als borceguins. Y, no obstant, se tracta d'una comedia moderna, encara que d'un modernisme que manté ab la tradició prous lligams pera no topar ab la manera general de sentir el teatre.

Algú ha dit, com en sò de censura, qu'en Pous y Pagès no agita en «Senyora avia vol marit» cap idea transcendental. Segons com se miri la cosa y com s'entengui'l transcendentalisme. Per que, tota obra realment humana ja es, per axò mateix, transcendental. Y «Senyora avia vol marit» ho es un'obra humana. D'aquí que les situacions còmiques que conté, nexin sempre més aviat de l'acció que de les paraules que la núen.

S'han fet comparanses entre «Senyora avia vol marit» y altres obres del autor, especialment «L'endemà de bodes». Y s'ha dit que «Senyora avia vol marit» representa en la carrera escènica del autor un pas endavant. Per nosaltres no ve a tom la comparansa. No's tracta d'un pas endavant, sinó d'un pas per un camí distint, que pot complaure més o menys, segons els gustos. El nostre, ns fa preferir «L'endemà de bodes». Altres preferiran «Senyora avia vol marit».

Però qualsevol que miri l'una obra y l'altra, siguin quines se vulguin les personals preferencies, haurà de confessar que abdués merexen els aplaudiments que se'ls han tributat desde'l públich y desde'ls diaris y revistes.

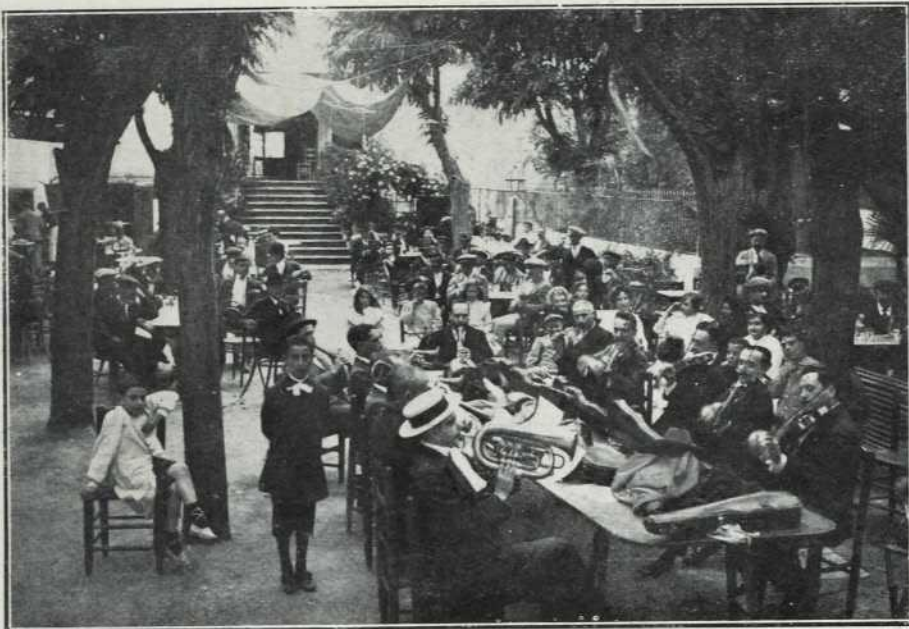
«Senyora avia vol marit» ha estat realment un èxit que fa honor a n'en Pous y Pagès y al Sindicat d'Autors que, en lo que

MATARÓ. — HOMENATGE DE LES SOCIETATS CORALS DE CATALUNYA A LA MEMORIA DEL MESTRE JOSEPH ANSELM CLAVÉ. — (Ballell, f.)

LICOR DEL POLO

Rara serà la casa que a Espanya no tingui en los seus tocadors un frasc del **LICOR DEL POLO**. Aquesta es sa millor y més sobirana sanció. «»»»»»

CALDETES. - UN CONCERT AL AYRE LLIURE

va de temporada, ha vist despertar al seu entorn els afectes que l'any passat restaren adormits per causes que no es del cas re-treure.

La companyia del Sindicat fa gala, en l'interpretació de la comedia d'en Pous, d'un lloable amor al estudi en general y a l'obra en particular. Cada artista hi està al seu lloch y tots dintre'l conjunt, que's mou en l'ambient d'una decoració distingidissima, deguda al talent del gran escenògraf Vilomara.

Pera molt aviat sembla que's preparen d'obres d'en Joseph Burgas, l'Ambrós Carrión, en Colomer Fors, en Morató y en Rusiñol. Mentrestant se n'han reproduhit ab èxit algunes del repertori, ab les quals alternaràn, a no trigar gayre, les que major èxit varen obtenir durant la primera campanya del Sindicat al Eldorado.

Pels altres teatres

En quatre teatres distints s'ha estrenat, traduïda al castellà, la comedia de Tris-

Perfumeria y objectes de tocador de totes marques y de tots preus.

Original aspecte que presentava el Club de Natació «Barcelona», en la celebració de sa Junta general. Creuen de tanta utilitat la pràctica del bany en hivern y al ayre lliure, que fins en els actes oficials no poden sustreures a sa ofició, essent uns sexanta'ls que's capbussaren en el mar. — No obstant-esser una de les més modernes entitats sportives, es al propi temps de les més importants, com ho demostra el balans del any 1912, en el qual, apesar d'haver invertit, més de dotze mil pessetes en festes y comoditats en el local social, dexa una superavit en caixa de mil setentes. Componen la Junta Directiva sportmens tan valiosos com els senyors Picornell, A. Fabregat, Gränicher, Balot, Lafuente, Serra y E. Solé, fervent entusiasta y ànima del Club, al qual se deu la majoria de sos èxits.

tany Bernard «Petit Café» que, si no ha tingut realment l'èxit qu'esperaven les Empreses, no ha dexat d'intrigar una part del públich a causa de les comparanses que s'han pogut establir en les interpretacions. Ab tot, l'obra en sí es divertida y entretinguda.

VI PINEDO de Kola Compost. Tonich Nutritiu. Kola, Coca, Guarama, Cacao y Acit-fosfòric. Cura: Anèmia, Raquitisme, Malalties nervioses y del Cor, Afecçions gástriques, Digestions difícils, Atonia intestinal. — Indispensable a las senyoras durant l'embras. — Premiat varies Expons. Sens rival pera nens y vells

A l'hora en que vegin la llum aquestes ratlles estarem al bo de la rauxa anyal dels Tenorios, un altre motiu tradicional de comparacions entre'ls actors que s'encarreguin en els distints teatres de vers, del arruixat personatge d'en Zorrilla. Quin haurà vensut? Per la seva manera de comprendre l'art, tan en harmonia ab la creació zorrillista, es possible que triomfi en Calvo. Encara que, en axò, com en tot, cada hù té un gust distint.

AYGUA COLONIA ORIVE

Bouquet especialíssim
MILLOR QUE LES EXTRANJERES
DE PREUS ELEVADÍSSIMS
Pera proba 3 rals frasco

Pelleteria La Siberia

Preu fixo — On parle français
RAMBLA DE CATALUNYA, 15

IMMENS ASSORTIT de tota classe de confeccions y echarpes de pell. Martes. - Renards. - Chinchilles. - Nutries. - Arminis. - Skungs, etz., etz. Corts Catalanes, 624

MOSAICS • E • F • ESCOFET & C

Ronda Sant Pere 8

CANSONS PERDUDES

POESIES DE
MOSEN ANTON NAVARRO

Preu: 2 pessetes

OBRES
NOVES

L'ANIMA EN CAMI

NOVELA DE
JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES
ab pròlech de MARQUINA

Preu: 2 pessetes

Chassaigne Frères

Ventes al comptat y a plassos — Lloguers — Exposició y
Dipòsit: Passeig de Gracia, 38. Teléfon 2363. Barcelona

PIANOS de CUA y RECTES
a CORDES CREUADAS
PIANOS - AUTO - PIANISTAS
ROLLS AEOLIAN C^o — F. I. R. S. T. IMPERIAL
ARMONIUMS Cristophe & Etienne

Dobles Artistichs BVSQVETS Civitat. 9. Barcelona

HOMES

atacats d'enfermetats y debilitat nerviosa, deuen llegir sens falta el llibre premiat del Doctor metge Rumler, tractant de la «*Debilatat nerviosa dels homes*», segons els punts de vista més moderns, ab numerosos gravats y constant de 320 planes. Es un conseller verdaderament pràctic y útil y la millor guia pera arribar a la curació de la extenuació cervell-espinal, dels desordres nerviosos, de les conseqüències de passions perjudicials pera'ls nervis y en tots els cassos de enfermetats específiques. El llibre (en llengua castellana) se remet de franch a qui envii pessetes 2, ab segells a la casa editorial Doctor Rumler, Ginebra, 669 (Suissa).

SEGONA EDICIÓ

HORES LLUMINOSES

POESIES DE
Magí Morera y Galicia
2 pessetes

IMPOTENCIA

DE ABDOOS SEXES
Radicalment curada a tota edat per les
PILDORAS OURANIA
Nou descobriment. — Immens èxit
Tractament enèrgich y sens perill
Curació garantida ab un sol franch.
Envio discret. Preu del franch 10 franchs.
Franch ab instruccions per correu, ptes. 12
En Barcelona: VIUDA de SALVADOR
ALSINA, - 4, Passatge del Crèdit.
LABORATOIRE NORDERN
— 31, passage du Havre, 31. PARIS —

Fosfo.Glicorola
DOMENECH
LECITINAD
FERRUGINOS
MOSTRAS DE FRANCH
PODEROS TONIC
RECONSTITUYENT
B.DOMENECH Ronda S^a Pau, 71.
BARCELONA

PETITES FILOSOFIES

PER
CARLES DE FORTUNY

Volum de 120 planes en rústica:
1'50 pessetes
Se ven a les principals llibreries y en aquesta Administració; Mallorca, 287. — Barcelona.

EL PA D'ALTRI

de
Joan Turgueneff
Traducció de
NARCIS OLLER
Preu: 1'50 pessetes.

Enquadrernació de la ILUSTRACIO CATALANA
Cada volum, 5 pessetes. — Tapes soltes, 3 pessetes.

ILUSTRACIO CATALANA - FEMINAL - Mallorca, 287. Barcelona - Suscripció: Un any 30 pessetes - Extranjer: 35 franchs

Reservats tots los drets de propietat artistica y literaria

Papèr de Fills d'A. Fàbregas

Establiment gràfic Thomas-Barcelona